

САНІТАРНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В СТРУКТУРІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ УКРАЇНИ

Юнакова Катерина Сергіївна,
yunakova_k@list.ru

Юнакова К.С., Гринзовський А.М.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Резюме. В роботі розглянуто структуру нормативно-правового поля України та її віддзеркалення в системі законодавчого забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення України. Показано комплекс внутрішніх взаємозв'язків в ієрархії санітарного законодавства, вивчено його загальні принципи побудови та значення для формування чіткої діяльності державної санітарно-епідеміологічної служби України.

Досліджено субординаційну та внутрішньогалузеву структуру нормативно-правового поля в галузі профілактичної медицини. Встановлено ряд специфічних ознак, які формують положення санітарного законодавства в нормативно-правовому полі України. Враховуючи надзвичайну важливість правового супроводу діяльності профілактичної медицини, вивчено питання проведення широкої індексації нормативно-правових актів з метою охоплення всіх напрямків діяльності Державної санітарно-епідеміологічної служби України.

Ключові слова: санітарне законодавство, санітарний нагляд, медичне право.

В перші десятиліття існування незалежної України, діяльність санітарно-епідеміологічної служби в цілому відповідала запитам та потребам суспільства та існуючій системі охорони здоров'я України, зберігаючи основні риси, сформовані за часів СРСР.

Політико-економічні реалії, що кардинально почали змінюватись з середини 90-тих років ХХ століття, потребували формування нового нормативно-правового поля діяльності санітарно-епідеміологічної служби.

Мета, задачі та методи дослідження.

Дане дослідження ставило на меті вивчення санітарного законодавства України, як складової частини вітчизняної нормативно-правової бази.

Метод досліджень – системно-історичний. Джерельною базою дослідження слугували архівні матеріали, збірки законів та підзаконних актів ХХ–ХХІ століть.

Отримані результати.

Першим нормативно-правовим актом, який заклав основу формування національного санітарного законодавства, став Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров'я громадян” від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. Цей закон встановив правові основи діяльності національної системи охорони здоров'я, в тому числі, в царині профілактичної медицини [15, 16, 19, 33].

В той же час, діяльність санітарно-епідеміологічної служби України потребувала розробки та прийняття профільного закону та встановлення правового статусу існуючих нормативно-правових, методичних та інструктивних документів профілактичної медицини.

Це обумовило розробку та прийняття 24 лютого 1994 року Верховною Радою України Закону України “Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення”. Даний закон є наріжним каменем у діяльності служби. Саме в цьому законі сформульовано визначення санітарного законодавства, тобто законодавства України про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення [14, 29].

Відповідно до ст. 22 Закону України “Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення”, санітарне законодавство базується на Конституції України і складається з Основ законодавства України про охорону здоров'я, цього Закону, законів України “Про захист населення від інфекційних хвороб”, “Про протидію захворюванню на туберкульоз”, “Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення”, інших нормативно-правових актів та санітарних норм.

Санітарне законодавство – сукупність нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення; які видаються органами державної влади, встановлюють санітарні правила і норми, а також права та обов'язки органів охорони здоров'я в області організації і проведення державного санітарного нагляду та санітарно-протиепідемічних заходів, які є обов'язковими для виконання усіма учасниками правовідносин, незалежно від їх юридичного статусу (юридична особа, фізична особа, посадова особа).

Санітарним законодавством передбачено визначення показників безпеки, за якими здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд, встановлення медичних критеріїв безпеки (показників), особливостей умов використання, застосування, зберігання, транспортування, утилізації, знищення об'єктів, що підлягають санітарно-епідеміологічній експертизі.

В цілому, санітарне законодавство охоплює практично всі сфери життєдіяльності людини, зокрема:

- охорона здоров'я (в тому числі, організація проведення санітарно-епідеміологічного нагляду);
- освіта;
- охорона навколишнього середовища;
- громадське харчування і організація харчування;
- оборона та безпека держави;
- будівництво, виробничо-промислова сфера тощо.

Враховуючи широке коло питань та сфер діяльності нашого суспільства, для вирішення яких безпосередньо задіяні фахівці Державної санітарно-епідеміологічної служби України, є необхідність визначити структуру, основні складові санітарного законодавства України та його місце у вітчизняному правовому полі.

Сучасне вітчизняне санітарне законодавство складається з нормативно-правових актів (НПА) різної юридичної сили, офіційно прийнятих та введених в дію різними органами державної влади.

Професор Рабінович П.М. визначає *нормативно-правовий акт*, як: "Письмовий документ компетентного органу держави, в якому закріплено забезпечуване нею (державою) формально обов'язкове правило поведінки загального характеру. Нормативно-правові акти неоднозначні з огляду на їх формальну обов'язковість, зокрема тому, що вони приймаються різними суб'єктами. Ця властивість актів відображається поняттям їх *юридичної сили*" [28].

Отже, доцільно визначити поняття юридичної сили та з'ясувати структуру Українського законодавства в цілому, та санітарного законодавства зокрема.

У роботі Коталейчука С.П. "Теорія держави і права" зазначено: "Юридична сила нормативно-правового акту – це його специфічна властивість мати точно визначене місце в ієрархії інших правових актів і залежати за формальною обов'язковістю від того, який орган видав акт, тобто хто є суб'єктом нормотворчості" [39].

У статті "Юридична сила нормативно-правових актів: загальнотеоретична характеристика" Плечій О. зазначає: "Основні позиції щодо розуміння поняття юридичної

сили вказують на те, що юридична сила нормативно-правових актів виражає:

- по-перше, співвідношення актів один з одним, це співвідношення залежить від місця органу, який видав акт, серед органів державної влади, від місця акта в системі актів. Це вибудовує певну ієрархію нормативно-правових актів, створює певний порядок, є підставою для узгодження нормативно-правових актів;
- по-друге, як певну обов'язковість акта взагалі, так і пріоритетність його один щодо іншого. Найвищий ступінь такої пріоритетності виявляється у верховенстві таких видів нормативно-правових актів, як Конституція, закони;
- в третє, здатність акта діяти, впливати, безпосередньо регулювати суспільні відносини;
- в четверте, класифікацію нормативно-правових актів. З допомогою класифікації фіксують закономірні, об'єктивні зв'язки між об'єктами, предметами реальної дійсності шляхом розподілу їх за відповідними рубриками (класами, видами, родами і т.д.), таким чином, між ними краще пізнаються зв'язки та відносини. Має велике теоретичне та практичне значення, оскільки дозволяє з'ясувати правову природу того чи іншого акта, його ознаки, призначення [30].

Спираючись на положення Конституції, як основного нормативно-правового акту в країні, ми можемо зробити висновок щодо юридичного статусу інших нормативних актів у державі:

Ст. 8 КУ вказує на те що: Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Ст. 106 КУ вказує, що: Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України.

Із чого ми можемо зробити висновок, що Конституція і Закони України мають вищу юридичну силу ніж накази Президента, які, в свою чергу, вже є підзаконними актами.

Ст. 113 КУ вказує, що: Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, актами Президента України. Отже, постанови КМУ мають меншу юридичну силу ніж Конституція України, закони України та акти (накази) Президента.

Отже, сама Конституція прямо вказує на абсолютну визначене положення перших 4 елементів в ієрархії, а саме:

- Конституція України
- Закони України
- Укази Президента України
- Постанови КМУ

Але, спираючись на роботи провідних українських вчених, таких як Александрова Н.В., Барський В.Р., Бахрах Д.Н., Бобровник С.В., Богачова О.В., Богініч О.Л., Бусуйок Д.В., Бутрименко В.В., Волощук О.Т., Дутка Г.І., Кагал Т.О., Кудіна О.О., Куценко І.В., Погребняк С.П., Скакун О.Ф., Солдатенко С.М. враховуючи сучасні вітчизняні реалії, ієрархія НПА на сьогодні має наступний вигляд:

1. Конституція, конституційні закони.

2. Закони, якими Верховна Рада України дала згоду на обов'язковість дії на території України міжнародних договорів, ухвалених відповідно до Конституції (ратифікаційні закони).

3. Кодифіковані закони (Кодекси, Основи законодавства).

4. Звичайні (ординарні) закони.

5. Укази Президента України.

6. Постанови Верховної Ради України.

7. Постанови Кабінету Міністрів України.

8. Накази, розпорядження, рішення міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Накази, постанови, розпорядження інших органів державної влади [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 18, 21, 22, 31, 36, 37, 38].

При чому, треба зазначити, що самі НПА поділяються на закони та підзаконні акти, з чого можемо зробити висновок, що: Конституція (п. 1) і закони (пп. 2-4) відносять до законів, а укази Президента (п. 5) і все що ієрархічно знаходиться нижче – підзаконні акти. В структурі вітчизняного санітарного законодавства присутні всі елементи НПА, але найбільша їх кількість належить до категорії підзаконних актів. У зв'язку з цим потрібно звернути увагу на ієрархію НПА, запропоновану Коталейчуком С.П.:

1. Конституція України.

2. Органічні закони (закони, на необхідність існування яких прямо вказує Конституція).

3. Звичайні (поточні) закони.

4. Укази і розпорядження Президента України.

5. Акти (постанови) Верховної Ради України.

6. Постанови, розпорядження КМУ.

7. НПА органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

8. Відомчі акти (укази, інструкції, нормативні накази та ін.) [39].

Таким чином, вітчизняна структура системи законодавства – це внутрішня організація впорядкованих нормативно-правових актів (та інших письмових нормативно-правових джерел), яка виражається в їх єдності й погодженості, а також у розподілі за галузями, інститутами та іншими групами законодавства відповідно до вимог існуючої системи права, інтересами держави та потребами практики правового регулювання [28].

Виходячи з цього, санітарне законодавство – це сукупність впорядкованих, поділених на відносно відокремлені групи, діючих нормативно-правових актів, які забезпечують санітарне та епідеміологічне благополуччя населення.

Санітарне законодавство, як і будь-яке українське законодавство, підпорядковується загальним принципам побудови, а отже, спираючись на думку Рабіновича П.М., має дві основні структурні ланки, внутрішньо взаємопов'язані між собою:

– Субординаційна або ієрархічна (вертикальна) структура

– Галузева (горизонтальна) структура [12, 39].

Субординаційна або ієрархічна структура санітарного законодавства (“вертикальна”) – сукупність діючих нормативно-правових актів в царині профілактичної медицини, які базуються на юридичній силі діючих норма-

тивно-правових актів та залежить від ієрархічного положення певного органу державної влади, які приймають та вводять у дію відповідні нормативно-правові акти. Переважним чином, всі ці документи мають загальнодержавну та міжгалузеву юрисдикцію.

На найвищій шабелі серед НПА, виносяться документи, видані *Верховною Радою України* – єдиним органом законодавчої влади в Україні. Саме ці документи слід віднести до основної групи НПА. Серед них, на першому місці стоїть Конституція України.

В Конституції України ст. 3 визначає життя і здоров'я людини найвищою соціальною цінністю, і Україна, як соціальна держава, проводить різноманітні заходи, спрямовані на розвиток системи охорони здоров'я, заохочує діяльність, що сприяє зміцненню здоров'я людини, розвитку фізичної культури і спорту, екологічному і санітарно-епідеміологічному благополуччю. Більш того, ст. 27 Конституції України передбачає, що: обов'язок держави – захищати життя людини, на що і мають бути спрямовані зусилля як законодавчої, так і виконавчої гілок влади [23, 24, 25, 26].

Найважливіші принципи побудови та функціонування системи охорони здоров'я України закладені в ст. 49 Конституції, згідно з якою, кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Особливе місце в системі нормативно-правових актів займають кодифіковані закони. “Це нормативно-правові акти, затверджені законами, в яких на науковій основі узагальнюються і систематизуються норми права, що регулюють певну групу суспільних відносин. Кодифіковані закони приймаються у формі *кодексів* та *Основ законодавства*” [13].

Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров'я громадян” від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ займає виняткове місце серед нормативних документів, що відносяться до санітарного законодавства України. Він регламентує широке коло правових питань у сфері охорони здоров'я населення і закладає базові принципи побудови та функціонування системи охорони здоров'я, в тому числі, щодо санітарно-епідеміологічного благополуччя (Ст.ст. 6, 15, 16, 22, 27) [6, 13, 14, 15, 16].

Серед діючих кодексів України не існує документу, який би виконував функції “Санітарного кодексу”. В той же час, окремі положення кодексу законів про працю, адміністративного кодексу, кримінального кодексу та інших кодифікованих НПА мають безпосередній вплив на вітчизняне санітарне законодавство.

До другої групи НПА відносяться документи, видані Президентом України:

– Указ Президента “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 09.12.2010 р. № 1085;

– Указ Президента “Про положення про Державну санітарно-епідеміологічну службу України” від 06.04. 2011 року № 400/2011.

До третьої групи НПА відносяться документи, видані Кабінетом міністрів України.

– Декрет КМУ “Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення” від 08.04.1993 р. №30-93;

– Постанова КМУ “Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд”, від 22.06.1999 р. № 1109 і тд.

До четвертої групи НПА відносяться документи НПА, видані центральними органами виконавчої влади та їх посадовими особами:

– Накази МОЗ України, якими затверджуються Державні санітарні норми і правила, методичні рекомендації, гігієнічні вимоги, різноманітні інструкції, порядки тощо;

– Постанови головного санітарного лікаря України, методичні рекомендації, інструкції, порядки, листи тощо.

До п’ятої групи НПА відносяться документи, видані органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами: рішення, розпорядження щодо проведення робіт, направлених на покращення або підтримання сталої санітарно-епідеміологічної ситуації в країні.

Галузева структура вітчизняного санітарного законодавства (“горизонтальна”) – уособлена сукупність діючих нормативно-правових актів, які структуруються відповідно до їх специфічних ознак та призначення.

На наш погляд, “галузевість” як структурне явище в побудові санітарного законодавства, можна розглядати з різних сторін:

– по-перше, з точки зору “галузі права”, яка регулює відповідні суспільні відносини. Структура в такому випадку виглядає як розподіл нормативно-правових актів за предметом правового регулювання [28]:

– *загальноправові* – норми, які регулюють і встановлюють загальні принципи, права та обов’язки і є загальнодержавними і діють в усіх галузях права (Конституція України);

– *міжгалузеві* – норми, що однаково виражені в нормах кількох галузей права (ЗУ “Основи законодавства України про охорону здоров’я громадян”; ЗУ “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”; ЗУ “Про охорону довкілля” тощо);

– *галузеві* – норми, що регулюють суспільні відносини в межах відповідної галузі права – медичне, екологічне, адміністративне, кримінальне і тд.

– по-друге, за характером впливу та функціями, які норми виконують в суспільстві, з приводу правовідносин, які виникають у сфері санітарного законодавства:

– *регуляторні* – направлені на регуляцію різноманітних суспільних відносин, шляхом встановлення в нормах права прав і обов’язків учасників правовідносин;

– *охоронні* – встановлюють міри юридичної відповідальності за недотримання встановлених в нормах права прав і обов’язків учасників правовідносин, які в свою чергу закріплені в регулятивних нормах [39].

– по-третє, щодо *кола суб’єктів*, на які розповсюджується дія санітарного законодавства:

– *загальні* – розповсюджуються на усіх осіб та об’єкти, які мешкають на даній території (ЗУ “Основи законодавства України про охорону здоров’я громадян”);

– *спеціальні* – діють у відношенні лише певної категорії осіб або об’єктів. До спеціальних норм санітарного законодавства можна віднести норматив-

но-правові акти, які можуть бути об’єднані у певні вузькогалузеві групи. А саме НПА в царині гігієни дітей та підлітків, комунальної гігієни, гігієни праці, гігієни харчування тощо.

Серед них потрібно виділити групу НПА, які мають вузьку *відомчу* сферу застосування – акти конкретних міністерств, комітетів, фондів та ін., які мають внутрішнє, внутрішньовідомче юридичне значення і поширюються на осіб, які входять до сфери відання, тобто знаходяться в системі управлінської, службової та дисциплінарної підлеглості лише даних відомств.

Окремо потрібно зупинитися на значній групі міжнародних нормативно-правових актів, що широко використовуються в практичній діяльності санітарної служби України. Це, в першу чергу, документи, створені структурними підрозділами ООН, такими як ВООЗ, МОП, ФАО, МКРЗ та іншими, Дитячим фондом ООН; Фондом народонаселення ООН (ФН ООН); Спільною комісією ФАО/ВООЗ із зводу харчових продуктів Кодекс аліментаріус; Міжнародною Федерацією товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця; Конференцією Сторін Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі. На реалізацію плану заходів щодо виконання у 2014 році “Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС” передбачено розробку галузевих НПА, пов’язаних із інтеграцією України до Європейського Союзу, укладання міжнародних договорів у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення [17, 32, 33, 34, 35, 38].

Таке різноманіття підходів до методології об’єднання нормативно-правових актів за певними ознаками створює складнощі з проведенням кодифікації всього санітарного законодавства, що є перепорою у створенні повної бази нормативно-правових актів, які діють в царині профілактичної медицини [15, 16, 19, 33, 34].

Розподіл нормативно-правових актів України за їх галузевими ознаками відбувається відповідно до наказу Міністерства юстиції України “Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України” від 02.06.2004 № 43/5 [27].

При вивченні структури “Класифікатора галузей законодавства України”, що застосовується для формування сучасної правової політики з метою забезпечення правової реформи в Україні та вдосконалення обліку нормативно-правових актів з забезпеченням розвитку автоматизованого обміну правовою інформацією між державними та недержавними закладами і установами, встановлено, що відповідно до даного “Класифікатора” все нормативно-правове поле держави було розділено на 39 галузей законодавства. У цій класифікації нормативно-правові акти системи охорони здоров’я отримали загальний шифр 250.000.000 та додаткові шифри, відповідно до основних напрямків діяльності.

Відповідно до вимог наказу Міністерства юстиції України “Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України” від 02.06.2004 № 43/5 передбачається на базі “Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, інших електронних баз даних правової інфор-

мації”, який базується на вище згаданому класифікаторі, створення загальних та галузевих зібрань чинного законодавства України. Широка індексація нормативно-правових актів дозволить охопити всі напрямки діяльності Державної санітарно-епідеміологічної служби України та створити повну базу галузевих нормативно-правових актів [67].

Враховуючи надзвичайну важливість юридичного супроводу діяльності профілактичної медицини, потрібно звернути увагу на існуючі недоречності навіть в наукових роботах юридичного профілю.

Так, у дисертаційній роботі “Адміністративно-правові основи відповідальності за правопорушення у санітарно-епідеміологічній сфері в контексті адміністративно-правової реформи в Україні” на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук, Корнієць В.В. провела аналіз даного “Класифікатора” з точки зору застосування його до системи забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення [20].

Автор відокремила з загальної маси наведених шифрів вітчизняного законодавства ті, що стосуються діяльності Державної санітарно-епідеміологічної служби. А саме: 250.110.000 “Санітарно-епідемічне благополуччя населення. Державний санітарно-епідеміологічний нагляд”; 250.120.000 “Профілактика масових інфекційних і неінфекційних захворювань” та 250.180.000 “Відповідальність за порушення законодавства про охорону здоров’я населення”.

В той же час, автор не залучила до компетенції Державної санітарно-епідеміологічної служби України наступні шифри: 250.010.000 “Загальні питання охорони здоров’я населення”; 250.020.000 “Органи управління у системі охорони здоров’я населення”; 250.040.000 “Державні, відомчі, приватні заклади охорони здоров’я” та 250.050.000 “Підготовка і перепідготовка працівників охорони здоров’я”.

Потрібно зазначити, що дані напрямки є невід’ємною складовою в діяльності Державної санітарно-епідеміологічної служби України, які підкреслюють її глибoku інтеграцію з усією галуззю охорони здоров’я України, показують зв’язок з загальною системою державного управління.

Корнієць Вікторія Володимирівна в науковий обіг ввела нові терміни “санітарно-епідеміологічне законодавство” та “санітарно-епідеміологічне право”. Дані терміни не узгоджуються з існуючою термінологією, яка базується на основних положеннях Закону України “Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення”. Відповідно до ст. 22 Закону України “Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення” все наявне нормативно-правове поле з забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення об’єднується під терміном “санітарне законодавство”, а не “санітарно-епідеміологічне законодавство”. Запропонований автором термін “санітарно-епідеміологічне право” органічно пов’язаний з уже розглянутим терміном “санітарно-епідеміологічне законодавство”.

Враховуючи основні положення Закону України “Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення” та Основ законодавства України про

охорону здоров’я, що передбачають застосування на державному рівні певних нормативно-правових стимулів та регуляторів, спрямованих на дотримання вимог санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил та норм (тобто санітарного законодавства), за рахунок виконання санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних заходів та проведення державного санітарного нагляду, направлених на забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, територій та населених пунктів, широке застосування запропонованих термінів не є доречним.

Динамічний розвиток медичного права та, зокрема, тієї його частини, що стосується нормативно-правового забезпечення діяльності Державної санітарно-епідеміологічної служби України, підтверджує актуальність піднятого питання. Враховуючи відсутність чіткого визначення положення санітарного законодавства в структурі системи права та тісний взаємозв’язок з конституційним, адміністративним, цивільним та іншими галузями права, фахівцям медичної та юридичної галузей варто обговорити доцільність створення нової галузі права.

Висновок. Вітчизняне санітарне законодавство має ряд специфічних ознак, які показують (підкреслюють) міжгалузевість санітарного законодавства у вітчизняній науці та дозволяють йому зайняти чільне місце в нормативно-правовому полі України:

по-перше – чітко визначений предмет – санітарно-епідеміологічне благополуччя населення, яке має широку нормативну базу та відіграє велике соціально-економічне значення в життєдіяльності країни;

по-друге – тривале еволюційне формування санітарного законодавства на базі розвитку нормативно-правового забезпечення застосування профілактичних заходів, а не за рахунок систематизації відокремлених нормативно-правових актів;

по-третє – дотримання вимог санітарного законодавства є безумовною обов’язковою вимогою діяльності установ та закладів усіх форм власності та фізичних осіб на теренах України;

по-четверте – органічне поєднання окремих складових з різних галузей наук, в першу чергу таких як медицина, право, державне управління тощо;

по-п’яте – структурна складова окремих галузей права (конституційне, кримінальне, цивільне, адміністративне, трудове, транспортне, екологічне та медичне право);

по-шосте – складова міжнародних зобов’язань держави в системі охорони здоров’я, збереження довкілля, охорони праці, безпечності харчових продуктів, боротьби з біотероризмом, ядерної безпеки тощо;

по-сьоме – елемент широких міжнародних практичних заходів (програм) різних державних, громадських та приватних органів, закладів, установ.

Рецензент: д.мед.н., професор Колеснікова І.П.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова Н.В. *Нормотворча діяльність центральних органів виконавчої влади: деякі проблеми правового регулювання* // Наукові записки. – К., 2009. – Т.90: Юридичні науки. – С.59-61.

2. Барський В.Р. *Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02.* / Одес. нац. юрид. акад. – О., 2006. – 18 с.
3. Бахрах Д.Н. *Действие норм права во времени: теория, законодательство, судебная практика.* – М.: НОРМА, 2004. – 223 с.
4. Бобровник С. В. *Нормотворча діяльність та проблеми систематизації законодавства* // *Правова держава.* – К., 1997. – Вип.8. – С.77-82.
5. Богачова О.В. *Законотворчий процес в Україні* / О.В.Богачова, О.В.Зайчук, О.Л.Копиленко; за ред. В.О.Зайчука. – К.: Реферат, 2006. – 421 с.
6. Богінич О. Л. *Проблеми реалізації підзаконних нормативних актів* // *Правова держава.* – К., 1996. – Вип.7. – С.108-114.
7. Богінич О. Л. *Співвідношення законів та підзаконних нормативних актів у процесі систематизації законодавства* // *Правова держава.* – К., 1997. – Вип.8. – С.92-96.
8. Бусуйок Д. В. *До питання про види нормативно-правових актів* // *Збірник наукових праць за результатами Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми реформування земельних, екологічних, аграрних та господарських правовідносин в Україні”* (м. Хмельницький, 14-15 трав. 2010 р.). – Хмельницький, 2010. – С. 9-11.
9. Бутрименко В.В. *Застосування незареєстрованих (нечинних) нормативно-правових актів у правовому полі України: проблеми та шляхи їх подолання* // *Економіка. Фінанси. Право.* – 2003. – №8. – С.25-27.
10. Волощук О. Т. *Акти президента: проблеми визначення юридичної природи (на прикладі конституційних норм України, Росії та Франції)* // *Науковий вісник.* – Чернівці, 2006. – Вип.333: *Правознавство.* – С.56-60.
11. Дутка Г.І. *Закон в ієрархичній системі нормативно-правових актів* // *Чернівецький ун-т. Науковий вісник.* – Чернівці, 1999. – Вип.70: *Правознавство.* – С.16-20.
12. *Загальна теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.* / М. В. Цвік [та ін.]; ред. М. В. Цвік; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2009. – 583 с.
13. *Загальна теорія держави і права: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти* / М. В. Цвік [та ін.]; ред. М. В. Цвік [та ін.]; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2002. – 432 с.
14. *Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України.* [Електронний ресурс]. “Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_2.pdf.”
15. *Збірник нормативних актів з питань охорони здоров'я / Управління охорони здоров'я Харківського міськвиконкому. Міський центр здоров'я.* – Х.: Прапор. Вип. 2 / упоряд. В.Ф. Москаленко [та ін.]. – [Б. м.]: [б.в.], 1996. – 88 с.
16. *Здоровье и здравоохранение: ключевые императивы* / В. Ф. Москаленко. – К.: Авіцена, 2011. – 251 с.
17. *Інституційні та нормотворчі аспекти адаптації національних законодавств до норм та стандартів ЄС: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9 трав., 2009 р., м. Ужгород.* / ДВНЗ “Ужгород. нац. ун-т”, Юрид. ф-т, Ін-т держави і права країн Європи, Ф-т міжнар. відносин, Наук. центр європ. дослідж. – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2009. – 230 с.
18. Казал Т. О. *Нормативно-правові акти в системі законодавства України* // *Правове регулювання економіки.* – К., 2000. – Вип.1. – С.48-57.
19. *Концептуальні підходи до формування сучасної профілактичної стратегії в охороні здоров'я: від профілактики медичної до профілактики соціальної: [монографія]* / В. Ф. Москаленко. – К.: Авіцена, 2009. – 238 с.
20. Корнісць В.В. *Адміністративно-правові основи відповідальності за правопорушення у санітарно-епідеміологічній сфері в контексті адміністративно-правової реформи в Україні: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Корнісць Вікторія Володимирівна; Класич. приват. ун-т.* – Запоріжжя, 2010. – 209 с.
21. Кудіна О. О. *Проблема участі громадсько-політичних об'єднань у процесі політичної нормотворчості на місцевому рівні* // *Політологічний вісник.* – К., 2009. – Вип. 39. – С. 268-277.
22. Куценко І. В. *Теоретичні основи класифікації підзаконних нормативно-правових актів України* // *Правова держава.* – К., 2007. – Вип. 18. – С. 505-512.
23. *Медичне право в системі права України: навч.-практ. посіб. / Р. А. Майданик.* – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2013. – 35 с.
24. *Медичне право України: підруч. для студ. ВНЗ* / С. Г. Стеценко [и др.]; Національна академія прокуратури України, Інститут законодавства Верховної Ради України. – К.: “Правова єдність”, всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 507 с.
25. *Медичне право України: практикум* / В. Д. Волков, Л. М. Дешко, Ю. В. Мазур; Донец. нац. ун-т, Донец. нац. мед. ун-т ім. М. Горького. – Донецьк: Сучасний друк, 2010. – 249 с.
26. *Медичне право: право людини на охорону здоров'я: [монографія]* / І. Я. Сенюта. – Л.: Астролябія, 2007. – 223 с.
27. *Наказ Міністерства юстиції України “Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України” від 02.06.2004 № 43/5 [Електронний ресурс].* “Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v43_5323-04/page”
28. *Основи загальної теорії права і держави: навч. посібник для студ. спец. “Правознавство”* / П. М. Рабінович; Львівський держ. ун-т ім. І.Франка. – 3-вид., зі змінами й доп. – К.: [б.в.], 1995. – 172 с.
29. *Основи законодавства України про охорону здоров'я. – Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.* – К.: Вид. Паливода А. В., 2008. – 80 с.
30. Палечій О. *Юридична сила нормативно-правових актів: загальнотеоретична характеристика* // *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні.* – Львів, 2003. – С.40-41.
31. Погребняк С. П. *Нормативно-правові акти місцевого самоврядування як складова системи законодавства України* // *Проблеми удосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в Україні.* – Х., 2004. – С.100-103.
32. *Право людини на охорону здоров'я, медичну допомогу та відповідальність закладів охорони здоров'я і медичного персоналу за його порушення: зб. нормат.-правових актів України / Львів. нац. мед. ун-т ім. Данила Галицького. Кафедра соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я; Львів. обл. організація профспілки працівників охорони здоров'я України / В. В. Рудень (упоряд.), Ю. В. Білий (упоряд.)* – Л., 2004. – 152 с.
33. *Право на охорону здоров'я у нормативно-правових актах міжнародного та європейського рівня: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів III-IV рівнів акредитації* / В. Ф. Москаленко [и др.]; ред. В. Ф. Москаленко; Національний медичний ун-т ім. О.О.Богомольця. – К.: [б.в.], 2006. – 295 с.
34. *Правове регулювання біотехнічних проблем у контексті застосування міжнародних та європейських стандартів* / В. Г. Третьякова; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 304 с.
35. *Система збереження та зміцнення здоров'я нації* / В. В. Волков, В. П. Корнійчук, Л. А. Корнійчук та ін. – К.: МП Леся, 2007. – 120 с.
36. Скакун О. Ф. *Нормативно-правовий акт органу (посадової особи) місцевого самоврядування України: загально-теоретичні аспекти* // *Проблеми удосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в Україні.* – Х., 2004. – С. 96-100.
37. Скакун О. Ф. *Теория государства и права: учебник для вузов* / О. Ф. Скакун; Университет внутренних дел. – Х.: Фирма “Консум”, 2000. – 704 с.
38. Солов'яненко С. М. *Міжнародні нормативно-правові акти та принципи верховенства права* // *Законодавство України та міжнародне право: (Проблеми гармонізації).* – К., 1998. – Вип.4. – С.210-214.
39. *Теорія держави та права: навч. посібник для підготовки до держ. іспитів* / С. П. Коталейчук. – К.: КНТ, 2009. – 320 с.

**САНИТАРНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО
В СТРУКТУРЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ
АКТОВ УКРАИНЫ**

Юнакова Е.С., Гринзовский А.М.

*Национальный медицинский университет
имени А.А. Богомольца, г. Киев, Украина*

Резюме. В работе рассмотрена структура нормативно-правового поля Украины и её место в системе законодательного обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия населения Украины. Показано комплекс внутренних взаимосвязей в иерархии санитарного законодательства, изучены его общие принципы построения и значение для формирования четкой деятельности государственной санитарно-эпидемиологической службы Украины.

Исследованы субординационную и внутриотраслевую структуризацию Украинского нормативно-правового поля в области профилактической медицины. Установлен ряд специфических признаков, которые формируют положения санитарного законодательства в нормативно-правовом поле Украины. Учитывая чрезвычайную важность юридического сопровождения деятельности профилактической медицины, изучен вопрос проведения широкой индексации нормативно-правовых актов с целью охвата всех направлений деятельности Государственной санитарно-эпидемиологической службы Украины.

Ключевые слова: санитарное законодательство, санитарный надзор, медицинское право.

**SANITARY LEGISLATION WITHIN
THE FRAMEWORK OF REGULATORY
ACTS OF UKRAINE**

K.S. Yunakova, A.M. Grinzovsky

Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

Summary. This work considers the structure of regulatory sphere of Ukraine and its reflection in the system of legislative provision of sanitary and epidemiologic welfare of the Ukrainian population. It shows the complex of internal mutual relations in the hierarchy of sanitary legislation studies its general principles of construction and importance for the formation of clear activity of the state sanitary and epidemiologic service of Ukraine.

The subordination and intra-industrial structuring of the available domestic regulatory sphere in the preventive medicine area has been researched. A number of specific signs has been established which form the provisions of sanitary legislation in the regulatory sphere of Ukraine.

Considering the extreme importance of the legal support of preventive medical activities, the matter of performing a wide indexation of regulatory acts has been studied with the purpose of covering all activities of the State Sanitary and Epidemiological Service of Ukraine.

Key words: sanitary legislation, sanitary surveillance, medical law.